

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
 Naročnina četrletno 15 Din,
 polletno 30 Din, letno 60 Din,
 za inozemstvo 90 Din.
 Posamezne številke 1.50 Din.
 Urednik in izdajatelj Ivan Zorec v Ljubljani.

Ljubljana, 20. januarja 1933.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
 Poštočerkovni račun
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifu.
 Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Slovenska univerza

Narod je šele tedaj polnovreden, kadar se gospodarsko in duševno razvije v vse smeri. Najvišji vrh v duševnem življenju kakega naroda so danes njegove univerze in akademije. Slovenci smo si po vojni pač priborili svojo univerzo, do akademije pa se nismo še povzpeli. O neverjetnih zaprekah, ki so se postavile po robu ustanovitvi te institucije, smo čitali v novoletni številki »Slovenije«. Sodeč po citiranem članku, Slovenci svoje akademije ne bomo nikoli dobili, ako bomo čakali in oklevali, namestu da bi si jo sami ustvarili, iz lastne sile in legitimacije, z lastnimi žrtvami. Motrilcu slovenskega kulturnega življenja je neumljivo, zakaj takšno odlašanje in zavlačevanje z ustanovitvijo tako življenjsko važne ustanove. Slovenci smo po Prešernu krivi že »dokaj zamud«; čas pa, v katerem živimo, prejaderno drevi, da bi si mogli privoščiti še kake nove, ako nočemo, da nas te zamude še kdaj pokopljejo pod seboj.

Dokler te ustanove nimamo, pa so seveda oči vsakega mislečega in razsodnega Slovenca uprte predvsem v najvišji vrh duševnosti njegovega naroda, v njegovo univerzo. Ni ga resnično kulturnega in slovensko čutečega Slovenca, da ne bi z veliko ljubeznijo, skrbjo in pažnjo spremljal dela svoje univerze, premišljal o njenih nalogah, opazoval njenega počasnega, a vendar vztrajnega vraščanja v duševnost tudi preprostejšega človeka.

Vsak tak človek ve, da pomeni slednja kulturna ustanova v narodu, kakršen smo Slovenci, nepriernno več, nego v velikih in bogatih narodih, da je njena važnost, pa tudi odgovornost za narod podeseterjena in postoterjena! Kakor bi se smelo zahtevati od vsakega pripadnika malega naroda, da živi z neprestanim naporom vseh svojih sposobnosti in sil, stopnjuje jih do skrajnih možnosti, prav tako smejo mali narodi zahtevati od svojih najvišjih kulturnih ustanov, da živé stopnjevano življenje, v kar najintenzivnejšem delu in da to delo oplajajoč in presnavljajoč zajema kar najširše kroge ljudstva, kateremu so namenjene, ako naj imajo kak pomen zanj.

Pa kakšen je pomen univerze? Jasno je, da to ni samo tovarna za izdelovanje zdravnikov in duhovnikov, stavbenikov in profesorjev, sodnikov in birokratov, kakor misli še danes precejšen del naše polinteligence. Univerze so v prvi vrsti torišče

znanstvenega dela, svobodnega proučevanja in raziskovanja, izumiteljstev in odkritij. Večji del odkritij in izumov v blagor človeštvu je izšlo iz znanstvenih univerzitetnih laboratorijev.

Pa kakšen je še specielno pomen slovenske univerze?

Vsak narod na svetu ima neki tajen nezaveden smisel, neko nalogo, katero mu je naloženo izpolniti. To nalogo mora narod izvršiti ne samo zase, marveč za človeštvo, ali pa, ako je ne more izpolniti sam, mora vsaj doprinesiti svoj pošten delež k izvršitvi skupne naloge. Samo tedaj tak narod ni živel zaman. Da pa more to nalogo izvrševati, mu mora biti dana možnost udejstvovanja na vseh področjih, politično, gospodarsko in kulturno.

Slovenski narod hoče pošteno izvršiti svojo nalogo, ali pa vsaj doprinesiti svoj delež k skupni nalogi. Kot majhen narod ne more videti svoje poglavitne naloge na politično-mednarodnem, pa tudi na gospodarskem področju, pač pa jo lahko vidi na kulturnem. Ako mu nočemo izpodrezati življenjskih sil, mu moramo zlasti na tem področju odpreti vse možnosti, ki so le dane kakemu kulturnemu narodu na svetu. Kakor v umetnosti in književnosti, mora biti tudi v znanosti slovenskemu človeku dana možnost, da se lahko udejstvuje v vse smeri svojih sposobnosti. Slovenci smo v svoji preteklosti plačevali svetu svoj krvni davek s tem, da smo služili človeštvu zlasti s svojimi znanstveniki potom tujine. Tujci se dičijo z imeni naših mož, domovina-pastorka pa ima od njih toliko kakor kaka afriška kolonija. Čas je in nujno že, da pričnemo služiti človeštvu in sebi potom sebe, iz sebe in zase.

Ta služba človeštvu na znanstvenem polju pa je mogoča predvsem potom univerze.

»Vzvišena mati«, je pesniški naziv univerz. Toda resnično: kar je poljedelcu zemlja, umetniku življenje, to je za znanost univerza. V nji se steka in iz nje izvira vse, kar je človeški um doumel, rodišče novih idej, zametki novih gibanj, žarišče, kjer se svobodno krešejo iskre duha, da se vsipljejo po svetu in razsevajo temó. Svoboda, ki jo vse kulturne zemlje priznavajo svojim univerzam, pa je prvi pogoj za izvrševanje tega visokega poslanstva. Drugi pogoj pa je gmotna podpora, katere je potrebna vsaka univerza, da more živeti. Te podpore

delé univerzam država, narod, pa tudi bogati zasebniki in mecen.

Slovenska univerza je še mlada, nima stoletnih tradicij vzlic svojim prednicam in predhodnicam, nima pa tudi mecenov. Navezana izključno na pomoč države, je izvrševala svojo in svojega naroda nalogo vestno in pošteno kljub pomanjkljivim in naravnost nezadostnim sredstvom. Ali jo bo mogla v taki in še večji meri izvrševati tudi v bodoče, je v marsikaterem pogledu odvisno od slovenskega naroda samega.

Ako ta narod hoče živeti kot narod, tedaj mora biti pripravljen na žrtve. Med temi žrtvami pa je ena najvažnejših — žrtev za njegov najvišji kulturni zavod. Čas je, da se zavemo svojih dolžnosti do svoje univerze, da ji pomoremo iz težkoč, če bi jo doletele, da jo zgradimo do čim večje popolnosti, ker nikakor ne gre in je sramota za slovenstvo, da životari na primer medicinska fakulteta še danes samo s svojimi prvimi štirim semestri. Eno je neizpodbitno: slovenskemu znanstveniku mora biti zajamčena možnost, da v lastnem znanstvenem inštitutu izvršuje svoj poklic, da izpolnjuje zvanje svojega duha, služi sebi, svojemu narodu in potom svojega naroda človeštvu.

Izjava župnika Poljanca

Posetili smo g. župnika, voditelja koroških pevcev, v »Unionu«, in dal nam je sledečo izjavo:

»Razveselilo me je, da ste nas posetili na našem večeru vsi, ne glede na razlike, ki vas morda ločijo. Veseli smo, da ste tako toplo sprejeli nas in našo pesem, spoznali smo vašo ljubezen do nas, ki bivamo onstran Karavank. Gojimo velike želje, da kulturne stike z vami čimbolj poglobimo. Vtisnili smo si v srce vso vašo ljubezen in ta ostané zapisana neizbrisno v naših sreih, od nas bo šla na naše potomce. Iskrena hvala!«

Gospodarska kriza in šolstvo

(Konec.)

III. Učitelji — profesorji.

O učiteljih in profesorjih moramo tukaj povedati, da vrše po veliki večini svojo nalogo z obudovanja vredno požrtvovalnostjo, ali ni uspehov, ker so razmere močnejše, kot njih volja in delo.

Dvakrat so jo peli, a množici še ni bilo dovolj. Še je želela domače pesmi, kakor žejen popotnik vode. A pevci so bili trudni in v dvorani je bilo soparno.

Po pavzi so nastopili skupni zbori in zapeli šest pesmi v Devovi, Šoškaršičevi, Kerjankovi i. dr. prireditvi. Ko so končali z javljenim sporedom, poslušalci niso pustili Korošcev z odra. Še so morali ponavljati, zlasti navdušeno so bili sprejeti pevci iz Brnce, ki so menda izmed vseh zborov peli najlepše. Pa tudi ostali zbori so peli prav lepo. — Vse pesmi so bile lepe, ne bi mogel reči, katera je bila najlepša. Vse so bile izvrstno izvajane, vse bogate vsebine, zajele so dušo vsega koroškega ljudstva.

Disciplina koroških pevcev je bila izvrstna in je lahko vzor marsikateremu našemu zboru.

Korošci so nas s svojim nastopom prijetno iznenadili. Pokazali so nam, kdo so in kaj nosijo v sebi. Dali so nam same sebe, spoznali smo nje, njihovo zemljo in živelj, ker smo slišali to, v čemer je njihova ljubezen, njihova duša in misli, — koroško narodno pesem.

Drago Cvetko.

Pripomba k članku „Korošci in njihova narodna pesem“ v zadnji številki „Slovenije“

Pomotoma sem izpustil ime zaslužnega zbiratelja in harmonizatorja koroških narodnih pesmi, prof. Zdravka Švikaršiča, ki je že l. 1913 izdal svojo prvo zbirko koroških pesmi. Drago Cvetko.

Koncert koroške narodne pesmi

(16. januarja t. l.)

Pričakovali smo, da bodo naši bratje izza Karavank prinesli navdušenje, a da se bo naše ljudstvo toliko razgibalo ter duševno spojilo s Korošci, nismo mislili.

Velika unionska dvorana je bila polna do zadnjega kotička. Glava ob glavi, vse je zrlo na oder in čakalo. Ko so stopili na oder naši fantje od Zilje, Roža in Podjunc, so zagrmeli tisoči in spontano pozdravljali. Vzklikanja ni bilo ne koneca, ne kraja, dokler niso zapeli skupni zbori: »Je pa krajčiče posvava« in »Vse te uštne ljite moje«. Zatem je stopil na oder škocijanski župnik Poljanec. Popolna tišina je nastala. Zahvalil se je za krasni sprejem, pozdravil svoje rojake na Koroškem, kjer so pri radiu poslušali glasove svojih mož in sinov ter nato prečital poslanico koroških Slovencev, katero je publika navdušeno sprejela. Sledili so pozdravi »Prosvetne zveze«, »Ženskega sveta«, primorske mladine in Hubadove župe, v imenu katere je direktor konservatorija Matej Hubad izročil zborom lavorov venec.

Po viharnem navdušenju se je nadaljeval koncertni spored. Zbore so vodili: skupni zbor in zbor iz Brnce ter Št. Janža v Rožu Janez Kropivnik, zbor iz Škocijana in Libuč Hartman, zbor iz Kotmare vesi Lanbihler.

Ne bom se spuščal v podrobnosti, niti ne mislim presojati koncerta kritično iz umetniških vidikov, kakor če priredi koncert katero naših profesionalnih pevskih društev. Zares, občutili smo vse, kar govore njihove duše, slišali smo pesmi, kakor jih poje narod. Skratka, kakor sem povedal že v prejšnji številki: spoznali smo jih, kajti narodna pesem pove vse, kar nosi narod v sebi, pokaže ti njegovo bol, vse njegove misli, željo po svetli prihodnosti in vse zdravje naroda.

Skupni zbori so zapeli »Njav čriez jizaro«. Originalnega besedila te, nam vse tako priljubljene ponarodele pesmi župnika Treiberja, še nisem slišal, zato sem bil tem prijetneje razočaran. Napevi so si v bistvu vsi enaki, največkrat različno varirajo pri »mamica moja...«; tudi napev, ki so ga peli Korošci, mi je močno ugajal, pa vendar ta pesem ni zvenela tako, kakor sem si želel!

Pevski zbor iz Škocijana in Libuč je zapel dve pesmi: »Mrzva rosa, ojstra kosa« ter »V Šmihelu ano kajžico mam«, zbor iz Kotmare vesi »Na misu mi pride...«, zbor iz Št. Janža »Bom pa ruteč zvorav«, »Še ljipša življenja na svijete kni«, končno pa zbor iz Brnce »Tam, kjer teče bistra Zila« in »Pojdem v Škufče«.

Množici je posebno ugajala zadnja, katero so morali dvakrat ponavljati. Ej, kako toplo je zvenela tretja kitica!

»Saj slovenski smo fantje
 pri Dravei doma,
 slovenskega duha,
 veselega srca!«

Učitelji osnovnih šol, z malo plačo v slabih neprimernih stanovanjih, nimajo sredstev za lastno nadaljnjo izobrazbo; zaposleni v šoli in še bolj izven nje, ne zmorejo vsega, kar se zahteva od njih. Ali je polovičar pri šolskem ali pa izvenšolskem delu, ker le redki so tisti, ki imajo dovolj telesnih in duševnih sil, da lahko vršijo v polni meri delo v šoli in se še poleg tega udeležujejo pri izvenšolskem delu. Posebno delo v prenapolnjenih razredih je tako naporno, da izčrpa tudi najkrepkejšega moža. Tako delo ga uniči telesno, še bolj pa ubija duševno. Pri vsem trudu in delu ni pravih uspehov, in nazadnje obupa in vrši vse delo v šoli brez navdušenja. Kriza bo morda trajala samo par let, njene posledice pa bo nosil učitelj vse življenja. Še pogubneje vpliva to na mladino. Ker se ne nauči v prvih letih učenja na red in delo, ostane nemarna in površna, izgubi veselje do šole in do učenja. Starši vidijo, da ni pravih uspehov in ne pošiljajo otrok redno v šolo. To so vse posledice sedanjih razmer.

Kakor pritiska sedanja kriza učitelja osnovnih šol, tako tišči tudi na učitelje meščanskih in profesorje srednjih šol. Radi nizkih plač nimajo sredstev za nadaljnjo izobrazbo. Iščejo vseh mogočih potranskih zaslužkov, ali z dopisovanjem v liste, ali z instrukcijami, tako da ne utegnejo izpolnjevati se, posebno ker so preobremenjeni s poukom v prenapolnjenih razredih. Šolsko delo samo in še poprave šolskih nalog jim vzamejo toliko sil in časa, da komaj vrše redno delo za šolo.

V tej preobremenjenosti z delom in skrbmi za obstanek se hitro izčrpajo telesno in duševno. Da bi si v počitnicah privoščili kak počitek v letovišču ali celo mogli v tujino, da se izpopolnijo v svoji stroki, o tem ni govora. Tudi to je faktor, ki vpliva na uspehe v šoli.

IV. Šolska uprava (zakonodaja).

Razvoj šolstva je odvisen od gospodarskih in kulturnih prilik v narodu. Državna uprava je stremela za tem, da šolstvo prilagodi našim potrebam in gospodarskim možnostim.

Zakon o narodnih šolah je liberalen, toda ni sredstev, da bi se povsod uveljavil in tako se je moral s finančnim zakonom spremeniti v onih dolečbah, ki bi gotovo mnogo pripomogle k razvoju narodne šole.

Tudi zakon o srednjih šolah in učiteljskih se je izpremenil. Radi nadprodukcije inteligenčnega naraščanja so hoteli omejiti študij na srednjih in visokih šolah, in sicer:

- a) z redukcijo šol,
- b) z uvedbo šolnine.

Ukrepa v praksi nista izkazala tistega uspeha, ki se je od njih pričakoval.

Vsak narod zida svoje šolstvo po svojih kulturnih in gospodarskih potrebah. Ker se niso otvorne strokovne šole namesto odpravljenih srednjih šol, so se morale ponovno otvoriti srednje šole, ki jih narod zahteva.

S šolninami se ni omejil naval na srednje, srednje strokovne šole in na univerze, temveč je bil vpis na srednjih šolah še večji, le da so siromašni sloji čutili ta breme toliko bolj kot premožnejši, in je to še bolj poglobilo socialne razlike, ki jih je gospodarska kriza že dovolj začrtala.

Dr. J. R-1:

Umetnostna razstava „Krka“ — slovensko krajinarstvo

V ljubljanskem umetnostnem paviljonu so pred kratkim zaprli razstavo, ki jo je priredilo družabno društvo »Krka«, ne pa kaka skupina umetnikov ali pa kako pridobitno podjetje. Pa je menda društvo »Krka«, v katerem se zbirajo dolenski rojaki, posodilo le bolj firmo, da so nekateri njegovi člani naredili razstavo, katere so se udeležili tudi umetniki, ki niso Dolenci in nimajo motivov iz Dolenske. Gotovo bi bilo pametno, če bi tudi druga društva, ki skrbijo sicer le za zabavo, storila večsih kaj, če že ne za oblikujočo umetnost, pa za književnost ter bi namenila nekaj sredstev za idealne dobrine.

Poročevalci po dnevnikih so pisali, da je razstava »Krka« razstava slovenskega krajinskega slikarstva in da je poudarila slovensko krajinarstvo. Narava vpliva na nepokvarjenega človeka naravnost materinsko, pa tudi na pokvarjenca ima blažilen vpliv, če ni že popoln suženj materialističnega malikovalstva. Krajinsko slikarstvo je vselej notranje, občuteno, iz njega diha bistvo umetnikove duševnosti, — če ima res kaj vsebine. Umetnikova duševnost se razvija pod mogočnimi vtisi narave, luči, barv in oblik v krajini — vse to je pa v vsaki deželi drugačno. Za to bi lahko bilo ravno krajinsko slikarstvo najbolj slovensko in bi se v njem lahko oglašalo

slovenstvo najmočnejše

ter v njem živelo najgloblje notranje slovenstvo. Dandanes, ko je vse čustvovanje in mišljenje razbito in razruvano, vpliva harmonija naravnost zdravilno na občinstvo. Skladnost občutja je v krajinskem slikarstvu doma, če slikar res obvlada

V. Zaključek.

Iz vsega bi posneli naslednje:

Narod se zaveda, kakega pomena je vzgoja mladine za bodočnost, zato je pripravljen za svoj naraščaj doprinesti tudi najtežje žrtve, kar so pokazali starši v krajih, kjer so jim grozile redukcije srednjih šol. To je povsem razumljivo. Kriza je prehodni pojav, naša mladina bo ostala in preživela krizo, zato ne sme v svojem duhovnem in telesnem razvoju trpeti škode zaradi začasnih gospodarskih neprilik. To moramo povedati ravno sedaj, ko se pripravljata finančni zakon za prihodnje proračunsko leto.

Predvsem je treba poudariti, da v dravski banovini ni mogoče reducirati niti ene srednje ali meščanske šole, ako se v istem kraju ne otvori enakovredna strokovna šola, ker vsaka šola se je otvorila radi gospodarskih in kulturnih potreb dotičnega kraja, ki so dandanes večje, kot kdaj prej. Nadalje je nujno potrebno, da se čimprej namesti zadostno število učiteljev na osnovnih in meščanskih šolah ter profesorjev na srednjih šolah, ker sedanje pomanjkanje učnih oseb povzroča silno škodo pri vzgoji naše mladine. Pripraviti bo treba pogoje za zidavo novih šol ter preskrbeti sredstva za vzdrževanje šol, ker občine, ki so jim odvzete ali znižane trošarine, ne morejo zadostiti svojim obveznostim do šole.

Ker pa država ne zmore vsega, je potrebno, da sodelujejo pri reševanju krize v šolstvu vsi, katerim je blaginja naše mladine pri srcu, t. j. posebno starši, ki naj po svojih zastopnikih v prizadetih korporacijah nastopajo za njeno korist.

OPAZOVALEC

S pota

Precej po praznikih sem se oprtal in odpravil na pot. Pa bi bil smel iti že prej, nikomur ne bi bil zmotil prazničnega občutja, ker ga je pač bilo povsod tako malo malo. Da še nikoli niso imeli tako ubogih in žalostnih praznikov, so mi pravili skoraj v vsakem kraju. In da bodo velikonočni prazniki še bolj beraški, so nekateri prerokovali...

Prebujenje.

Božični čas mehke poezije se prebeša v novo leto. Božič častimo, novo leto slavimo, boljših časov si želimo, miru, kruha in pravice si lovimo. Ali bo sreče? Kakor ob Kristovem času, je tudi dandanes svet teman in bolan, kakor ta čas, se zdi, da se baš tudi zdaj dopolnjuje čas božjih skrivnosti. Svet je ubil ljubezen in pravico, Bog ga je udaril s pokoro. Pokora pa je že tako strašna, da je ubogi človek ne more več prestajati, Bog se ga mora usmiliti in mu vrniti Svojo ljubezen... Človek, pomagaj si sam in Bog ti pomore! —

Z živo in pisano besedo v družini in javnosti zdaj dosti modrujejo o stiskah, ki nas dušijo; modrujejo, ker se samim sebi smilijo, saj vedó, da jim bo tenka pela, dokler si kmet ne opomore. Najrajši modrujejo tisti, ki ne vedo dosti o naših kmečkih nadlogah, menijo pa vendarle, da se nam prikupijo s tistim oblednim česnanjem o nas... Gospodje

tehniko in ne tava v primitivnosti ter ne jeclja po otroško.

Razstava »Krka« pa v resnici ni bila samo razstava krajinskih slik. Bilo je precej figurativne in kiparstva zraven. Bilo bi potrebno, da bi razstava bila res dobra, da bi prirejevalci izločili vsaj tretjino razstavljenih stvari. Začetniška in diletantska dela, pa tudi dela starejših umetnikov, če so brez jedra in moči, pokvarijo celotni vtis razstave. Če kdo, moramo Slovenci gledati na to, da bodo stale umetnostne razstave in sploh vse umetnostne prireditve na višini in da bodo imele kvaliteto, ker je pomen kulture malih narodov le v kakovosti, ne pa v množini.

Dolenske krajince, ki res nekaj pomenijo, so bile na razstavi »Krka« pasteli Božidarja Jakea in to zlasti »Otočec«, »V mraku«, »Gorjanci«, »Na Krki« in pred vsemi v soncu smehljajoči se »Pol-dan« z lipami, hišo in nebom. V njih se res oglašajo dolenska, slovenska zemlja, naš domači kraj, čegar odsev nosi slovenski človek v sebi, čeprav je še tako daleč od doma. V drugih Jakčevih pastelih so še spomini na »rdečo« zemljo Amerike, čeprav so motivi dolenski. Jakac zna risati! Pri nas jih zna malo in tudi drugod dandanes ne veliko. Pogledati je treba le Magajnov in Hladnikov portret (risbi). Kaj bi rekli pisatelju, ki ne zna pravopisa? Jakac je čuteč slikar, čeprav plava včasih bolj na površini, ker slika zelo hitro, je pa vedno eleganten. Pogledi na ljubljansko Gallusovo nabrežje in ob Ljubljanici so bolj ali manj studirani, zelo dekorativni je pa novi ljubljanski franciškanški most, nekaj »Ponte Riolto« — vse dela portretista Ivana Vavpotiča. Celó naš karikaturni Hinko Smrekar je zašel med krajinarje ter je razstavil poleg risb s peresom, n. pr. znatne »Čarovnice iz Trdinovih bajk«, tudi dobro krajino »Grasčina Brdo«. Fr. Klemenčič je imel precej krajin

nemara mislijo, naš kmečki stan je na svetu samo zato, da se mu oni vsiljujejo za bistrega učenika in blagega odrešenika. Ampak prebudili smo se. Nihče nas ne bo nikoli več sleparil. Zdaj vsi vemo, da smo dosihmal bili samo gnoj gredicam njih častihlepja in sebičnosti. O, ne bomo več ne to ne ščit in lestev takim ali takim plezavcem profitarjem in koritarjem, sleparjem in rezarjem naše zdrave moškosti... — Takih mi je pravil dolenski kmet, prav bister, pošten slovenski mož, ko sva govorila tudi o politiki.

Politika.

Drugje na Dolenskem sem prišel v besedo z gospodom, ki dosti ve in zna. Sicer je znan pustež, ki ne govori dosti, to pot pa sem ga pritisnil tako v živo, da se je otajal.

Učimo vsakogar ljubezni do resnice, ne opuščajmo nič, kar bi ljudstvu bistrilo duha; skrbimo, da se nam mladina pošteno, možato vzgoji; prezirajmo hudobijo, da postanemo plemeniti; zatirajmo kričavost praznoglavcev, ki preplavlja deželo na vseh krajih; živimo po božjih in cerkvenih postavah, spoštujemo vsak verski čut, najbolj pa varujmo in pestujmo svobodo, ki je bistveni pogoj vsem dobrinam — to, vidite, se mi zdi, da je prava, možka, politika...

Dejal bi, da sem že bral ali slišal nekaj podobnega. Všeč mi je bilo kljub temu, saj je gospod vendarle čisto po svoje povedal, kar je vedel.

Pređen sva se ločila, mi je navrgel še takihle: Take politike je zmožen le dober državljani, ki ve, kaj je domovina dolžan, in za kaj sme tudi on njo možko terjati. Kdo je dober državljani? Kdor se zvesto trudi za pravni, umski in gospodarski napredek domovine in kdor ne govoriči o njej tistih praznih, neumnih — rečenic!

«Slovenija»

V drugem kraju me je medse dobila večja družina. Na mizi sem opazil božično in novoletno številko »Slovenije«. Prav hvallilo so jo, češ, to je časnik, ki ga je lahko človek vesel, samo škoda, ko ni že — dnevnik. Itd. Vsega Vam ne povem, da se pismouki, ki »Slovenijo« pišete res tako lepo, ne bi prevzeli preveč. Vendar poreden, kakor sem, sem nedolžno vprašal, ali so tudi n a r o č e n i na »Slovenijo«, ki jo tako hvalijo. Pa se je izkazalo, da sta med vsemi hvalivci le dva bila plačujoča naročnika... Seveda sem jim brž dokazal, da list ne more živeti le ob hvali in ljubezni, marveč da potrebuje tudi — naročnine in zvestobe. Vsi po vrsti so se mi verili, da se bodo precej naročili na »Slovenijo«, tistih pet dinarčkov na mesec da bodo že utrpeli.

Ali so se? In kje so drugi, drugi?

Mladina.

In še v neki družini sem bil, med samimi hudo resnimi ljudmi. Dosti so vedeli, modrih so mi pravili. Prav dobro sem si zapomnil, kar so govorili o naši bodočnosti. Še zdaj se mi dobro zdi.

»Pokonci glave, o Slovenci!« je poudarjal sivolas gospod. »Nobenega malodušja! Kdor obupuje, ne napreduje; kdor ne napreduje, nazaduje. A mi hočemo, moramo napredovati. Narod, ki se zaveda samega sebe, ne bo umrl nikoli! Prekrasno je, da je naša mladina, ki bo za nami na skrbi imela

iz ljubljanske okolice. Močne v izrazu so figuralna dela Gojmira Kosa, zlasti velika »Skupina« (sedem oseb) v belih, črnih in rdečih tonih ima krepko plastiko. Tudi Anica Zupaneč je imela zelo zanimive figuralne stvari v tonu in barvi. Tone Kralj je razstavil »Izgnance«, veliko platno, ki vpliva s priprosto risbo, dekorativno. njegovemu kipu Ivana Cankarja se pa pozna, da ni delan po naravi. Nagrobnik pesnici Vidi Jerajevi je iz železo-betona, ki je pa za nežno zamisel pregrob material. »Mati z otrokom«, kip Tineta Kosa, je dobra plastika, prav tako ženska figura Goršetova.

Razstava »Krka« je podala tedaj le nekaj odlomkov slovenskega krajinarstva, ki je najmočnejše zaživelo ob času impresionizma in še danes živi v Jamovih delih. Cele vrste mlajših naših krajinarjev ni bilo na razstavi. Prav je, da se je začel mladi slikarski rod pri nas pečati s figurativno, in so se nekateri posvetili celo stenski slikarji. Vsega tega nam je manjkalo in nam je zelo potrebno, če naj bo naša oblikujoča umetnost tudi reprezentativna in pove tudi večji tekst. Za slovenske slikarje krajini je pa potrebno, da se globoko zatope v naravo in se z naravo in slovenskim krajem stope, da bo postalo naše krajinarstvo umetnostno močno in dobilo izrazit slovenski pečat. So stvari, ki se ne dajo povedati ne z besedo in ne z glasbo, ampak le z barvo, lučjo in črto, pa so slovensko bistvo, bistvo slovenske zemlje in slovenske duše. Slovenstvo bi s tem pridobilo na vsebini, močna slovenska domačnost bi pritegnila k sebi občinstvo doma in v tujini. Moda bodi čisto posttranska stvar, moč izraza pa glavno! Celó dolgočasna holandska krajina je dala že v 17. stoletju tip holandskim krajinarjem Ruisdael-u, Hobemmu-u itd. Segantiniju so dale Alpe celo svojo tehniko, pa je ne bi tako raznovrstna in nijansirana slovenska zemlja!

politično, prosvetno in gospodarsko delo, da je torej ta naša ljuba mladina tako trdno slovenska. In da je trezna, zdrava in da se uči marljivo in pripravljiva za nalogo, ki jo čaka... Pred leti sem se močno bal zanjo, preveč mi je uhajala v sport in mi begala za demagogi. Zdaj, glejte, pa se je zrno že ločilo od plev, usejalo se je, kljuje in plenja iz moči naše lepe domače zemljice... Oh, srečen sem, da mi je Bog dal učkati tudi to...!»

Tako je dejal in ves obraz se mu je od navdušenja smehljalo.

Nobene svoje je nimam, da bi jo primeknil. Samo to še zapišem, da sem se tudi jaz otrešel vsega malodušja. Nekaj ponosnega in pokončnega je hodilo z menoj, ko me je cesta spet vzela s seboj.

O uradih in uradovanju

Da so uradi za ljudi

na svetu, in ne ljudje zaradi uradov, ta sicer samoumevna resnica je dobila že — ali bolje: šele — za časa razsvetljenega absolutizma, torej pred kakimi sto in petdesetimi leti nekakšno uradno priznanje. In od takrat jo radi navajajo najrazličnejši predstojniki, zlasti tisti, ki hočejo veljati za napredne in sodobne. Zdi se nam pa, da spada bolj med tiste uradne resnice, ki se raje navajajo, kakor izvajajo, sicer bi se bilo javljene treba boriti pri vsaki priložnosti za njeno upoštevanje in priznanje. In tudi ne bi videli, da jo pri vsaki priliki pohodi birokratični duh v imenu birokratičnega reda, reci in beri birokratične umske okrepelosti.

Poštna hranilnica.

Začnimo kar v sredi. Pošta je gotovo urad, ki se mora upravljati v prvi vrsti po poslovnih vidikih, saj je to prometno podjetje prve vrste. V še večji meri velja to za pošto hranilnico, ki je pošti pridružena. Vsakdo pričakuje zategadelj po pravici, da je poslovanje poštne hranilnice urejeno tako, kakor si ga uredi vsak človek vobče, ki nima po 24 ur časa na dan, med katerim lahko posesta in postaja po raznih bolj ali manj uradnih čakalnicah in mostovžih, že celo pa, kakor posluje vsak poslovni človek. Uredi namreč tako, da ustreže ljudem, kakor mu nalaga posel ali služba.

Poštna hranilnica glavne ljubljanske pošte je nastanjena v prvem nadstropju, in vstop vanjo gre po precejšnjih in dolgih ovinkih. Prosimo: urad je to, ki ima gotovo najbolj živahen promet s strankami. Kaj ko bi tisto »pristočno mesto«, tolikrat pozivano in klicano, malo napelo svoje misli in pokazalo svojo ustrojno sposobnost? Bržkone bi se kmalu pokazalo, da gre stvar tudi drugače — kakor je že nekoč tudi šla.

Slaba organizacija uradnega dela.

Pa pustimo to. Če si se nazadnje udal v tisto razdelitev prostorov in prišel do cilja, to se pravi do tistega okenca, kjer imaš po napisih sodeč pravico, da opraviš svoj posel in bi rad to tudi storil, takrat šele vidiš, kakor si se zmotil.

Zakaj pred teboj stoji dolga vrsta ljudi enakih namenov in enake usode. Čakaš lahko celo uro, če nimaš sreče. Še to se ti lahko pripeti: Prišel si o pravem času, lepo med uradnimi urami, kakor je zapisano in zapovedano, recimo ob 1/2 18. uri. Pa čakaš, da prideš na vrsto, in natančno ob 18. uri ti uradnik po starem birokratičnem izročilu in načelu zaloputne okence pred nosom: »Jutri pridite!« Kaj zato, če si izgubil s hojo in čakanjem uro ali več, kaj zato, če moraš iskati ali pisati po novo položnico, ker sedanja, datirana od danes, jutri ne velja več!

Trgovec, ki bi s strankami danes tako delal, pride jutri v konkurz in pojutrišnjem bi ga sodnija zaprla, in sicer po pravici, ker je oškodoval s svojo zanikarnostjo upnike.

Koliko nas stane ta slaba organizacija?

Bilanca tega uradovanja?

Povprečno lahko vzamemo, da izgubi pri poštni hranilnici samo na glavni pošti na dan najmanj sto ljudi, čisto po nepotrebnem vsak po pol ure časa. To se pravi: na dan petdeset ur, na mesec pa 1250. Pri osemurnem delavniku je to najmanj 156 delovnih dni na mesec, ali še bolj nazorno povedano: najmanj šest delovnih moči »zaposluje« poštnohranilnična uprava samo na glavni pošti s svojimi poslovnimi načini. Preračunano v gotovino, nas stane torej slaba organizacija poštno-hranilnične službe samo na ljubljanski glavni pošti vsaj 12.000 Din na mesec.

Mislimo, da ni namen poštne hranilnice, da poskuša na ta način reševati »brezposelnost« in da tudi ni to njena naloga. Zato imamo kot državljani pravico zahtevati, da se stvar uredi tako, kakor zahtevajo koristi ljudstva in nazadnje tudi korist urada samega. Gre za delo, ki mora biti tako ali tako opravljeno. In če ga sedaj opravlja en uradnik šest ur, zakaj se ne bi uredilo tako, da ga opravijo trije uradniki v dveh urah. Potem pa lahko prvi in drugi uradnik pomagata tretjemu pri drugem delu.

Samo za dobro in pravilno organizacijo gre torej, in zato ni treba prav nič tarnati, češ osebja je malo. Kajti dela ne bo pri pravilni razdelitvi prav nič več, nego sedaj, kvečjemu manj. Čisto nepravi-

vilno pa je, in mora biti poslej nedopustno, da bi se zavrnila stranka, ki je prišla o pravem času, in da bi se ji jemal čas in denar samo zategadelj, ker je uradno poslovanje slabo organizirano.

Osebnost, marksizem, komunizem

Ilustrirani berlinski list »Der Weltspiegel« prinaša sliko z naslovom: Pred Ljeningovim mavzolejem. V tem mavzoleju se nahaja namreč umetno ohranjeno Ljeningovo truplo po vzorec, kakor so starogipčanske kralje in staroperuanske in druge vladarje in odličnike ohranili kot munije v spomin in trajno spoštovanje vernih podložnikov. In tako se morajo tudi na Ljeningov rojstni dan h koncu januarja zbrati vsi tovariši in opraviti procesijo pred mumificiranimi ostanki Ljeningovega telesa.

Komunizem, to je čisto marksizem. Ali Marks je prav za prav učil malopomembnost osebnosti in razlagal sleherni razvoj človeške družbe iz njenih gospodarskih osnov. Osebnost, to ni drugega, nego slučajni govornik množic, vidni zastopnik njenih koristi. In če ne nastopi ena oseba, pove druga, kaj teži množice in stopi v njene prve vrste.

Tako se torej Marksu sploh niso zdele potrebne velike osebnosti, in edinole gospodarske, produkcijske razmere so tiste, ki gibljejo ljudstva in delajo resnično zgodovino.

Zelo zanimiva, zelo poučna je tista slika. Dolga, dolga je procesija ljudi, ki jih je uvrstil vanjo osebno organizirajoči in v resničnem življenju vsako osebno samovoljnost brezobzirno izključujoči uradni komunizem.

Toda — protislovje, skoraj z rokami otipljivo: posameznik nisi nič in ne moreš biti nič, samo v množici, v njenih vrstah še pomeniš kaj; uvrsti se torej — ali zakaj? Čudno — zato, da čistiš posameznika, osebnost.

In iz tega protislovja ne prideš. Kajti tiste besede o simbolih so pač le besede, in osebnost prav za prav sploh ne more biti simbol, simbol more biti k večjemu prisposoda za misel, ki jo osebnost izraža.

Toda po Marxovih naukih nima osebnost nobene zasluge pri idejah, ki gibljejo človeško družbo. Zakaj iz gospodarskih osnov so vzklile te misli, nujno so nastale in zrastle, in če bi jih ne bila povedala ena osebnost, izrazila bi jih bila druga.

Torej samo dvoje je mogoče: ali so v praktičnem življenju marksisti zatajili ta osnovni nauk svojega mojstra — ali pa so ga, v tem pogledu popravili in privzeli miselnost malomeščanov.

Češka mladina

Pod naslovom »Mlado pokolenje v Masarykovi deželi« poroča dopisnik »Vossische Zeitung« o nastroju uveljavljajočega se mladega češkega izobraženstva. Med drugim pripoveduje:

»Mlada češka intelgenca se bolj in bolj radikalizira, in v tej svoji radikalizaciji se bolj in bolj oddaljuje od idealov starega vodnika Masaryka.

Masarykov duh.

Razmerje med češkim visokošolskim učiteljem in učencem je v nekem oziru bolj togo, nego na nemških visokih šolah, ni toliko razmerje tovariša do bodočega tovariša, kolikor učitelja do učenca. Učitelj je avtoriteta, učenec pa naj se uči. Le malokdaj so demonstrirali študentje proti učitelju, v vsakem primeru pa je zmagal poslednji. Češki visokošolski profesor je avtoritaren, on uči ex cathedra, in njegov nauk je dogma za učenca. Globokoumen znanstvenik, kakor prof. Krejčí, prepričan pozitivist, je takoj pretrgal razpravljanje, ko mu je neki dijak ugovarjal, da uči čisti pozitivizem: »Kaj pa hočete od mene? Znanost ali pravljice?« Masarykov vpliv kot učitelj ni bil osnovan toliko na njegovem filozofskem pouku, bil je marveč politični in npravstveni vodnik, ki se je boril z nasprotniki za resnico. Postavil se je vsemu in vsakomur, diskusija mu je bila vse. Masaryk je bil oboževan kot vodnik, ali kot učitelja sta ga bržkone prekašala dva druga realista, Krejčí in že umrli Drtina, ki sta tvorila svoje dni z njim trozvezdje češkega vseučilišča... Eden izmed Masarykovih učencev mi je dejal: »Masaryk nas ni učil filozofskega svetovnega nazora, ki bi ga mogli nesti v zvesku zapisanega domov, učil nas je jasnosti v življenju in resničnosti v mišljenju; ni nas učil šolske, temveč življenske modrosti.«

Nasprotni tok.

Masarykov nauk, skozi nacionalizem k človečanstvu in demokraciji, pa se zdi delu češkega ljudstva predaledkosežen. Zato razglašajo, da se je treba najprej nacionalistično izživeti in da je zategadelj treba, da napravijo stari prostor mladini.

Izmed najagilnejših skupin je politični klub »Vlajka« (»Zastava«), ki jo vodi profesor Nikolau, uvodnikar precej razširjenega dnevnika »Narodni Politika«. Izdal je tudi »deset zapovedi za zunanjo politiko«. Te zapovedi naj bi med drugim »revidirale«, očitno torej zmanjšale pravice narodnih manjšin, ustavo naj bi spremenile v smeri zmanjšane vpliva propozicnega volilnega sestava, ustvarile naj bi močno vojsko in spremenile vse

državne naprave tako, da bi koristile v prvi vrsti vladajočemu češkemu narodu.

Pod vplivom Masaryka so se na Češkem precej polegale narodne in strankarske strasti, in Masarykova zasluga je, da morajo to bolj ali manj in hočeš nočeš priznavati tudi nasprotniki češkega naroda. Mislimo in upamo, da bo trezni in pošteni duh in nauk preskušenege vodnika in vzgojitelja češkega naroda tudi poslej vodil češki in slovaški narod in njegovo politiko. Zakaj moč narodov je v pravičnosti in npravstvenosti, in ko se v veliki vojni Nemci pregrešili zoper ti načeli, jih ni najbolj oborožena vojska mogla rešiti. Še bolj usodna pa bi lahko postala šovinistična politika za majhen narod, kakor so Čehi. Obkoljeni bi bili od velikih, sovražno razpoloženih, na znotraj bi odbijali ne samo narodne manjšine, ampak tudi Slovake in Maloruse, s katerimi je že tako še vedno dovolj neporavnanih sporov in neizglajenega trenja.

Toda — Čehi so v kritičnih dobah svoje novejšje zgodovine pokazali, da so se iz zgodovine učili in šolali ob njej. In v usodnih trenutkih so si vedno izbrali vodnika, ki se ni gnal za prividi, temveč je ubral pot, ki jo je kazala potreba, resničnost in možnost udejstvitve. Pa naj je za uteho in vzpodbudo še tako rad poslušal kričace.

Kaj je bil Masaryk pred vojno nasproti Klofačem, Staněkom, Stranskim, Kramafem?

In kaj je danes?!

Odgovor na to vprašanje je hkratu dokaz politične razboritosti češkega naroda, ki se ni dal in se tudi ne bo dal zapeljati s svoje demokratične, to se pravi npravne, to se pravi tudi naravne in pravične poti.

Grpljenje poljskega kmeta

Na Poljskem vlada dejansko maršal Pilsudski s svojimi generali. In sicer z malimi presledki in kompromisi s parlamentom — sejmom že kakih osem let. Kam je njegova diktatorična vlada privedla Poljsko in kako živi osnova in steber poljske države, poljski kmet, o tem pripoveduje kmečki vodja Witos v »Kurjeru Warszawskem«:

Ze dobro stoječi kmetje si ne morejo več kupiti sladkorja. Komaj za sol je še, ki bo kmalu edina začimba kmečke hrane. Užigalice cepijo na dvoje, da varčujejo, kresilna goba je prišla spet do veljave, in od hiše do hiše prenašajo v isti namen goreče oglje v loncih.

To pomanjkanje pospešuje bolezn, zlasti jetiko. Kljub mrazu jih veliko nima obutala, perila, obleke. Vse je v strahu pred zimo, ker manjka kuriva. Kmet se seve ne more več naročiti na časopise, in če je prihajalo prej 10 do 25 časopisov v eno vas, pride zdaj komaj še eden. Celo pravljanje je kmet opustil spore izravnuje raje s cepcem.

Dorasla mladina ne dobi zaposlitve in obremenjuje že tako revno družino. Kmet je žrtvoval za vzgojo otrok zadnje prihranke in je seveda razdražen, ko vidi, da je bilo vse t ozatonj, še več, da mu samo škoduje, ko mora dijak z maturo, nevese kmečkega dela, pasti kravo ali trositi gnoj. Ta mladina pohajkuje po vaseh in dela hudo kri.

Tatvine se množe. Umetna gnojila se komaj še porabljajo. Usoda kmeta, ki je kupil zemljo na upanje, je zapečatena, kajti zemlja ima danes komaj še četrtino prejšnje vrednosti in še vedno pada, ker ni kupcev. Vsakdanji vaški gost je danes izvršilni uradnik.

Dežela je podobna pokopališču, po katerem hodijo čudne, molčeče postave. In če kmet le izpregovori, se ozre prej nezaupno okrog sebe. Sicer je pa otopel in se ne briga za javne zadeve. Pač pa željno prisluškuje brbljavim ljudem in agentom, pa naj že govore o komerkoli.

Meščansko mišljenje

V »Mladem Plamenu«, delavskem mladinskem listu, št. 1. l. 1933. čitamo:

Pod »(malo)meščanskim mišljenjem in vzgojo« razumemo tisto povprečno, sebično, nesamostojno, iz ravno takega okolja vzraslo gledanje na vse tako pereče pojave sodobnega življenja in samozadovoljno životarjenje brez globljih ciljev in pogonov, bodisi posameznika, bodisi organizacije. Da si le trikrat na dan sit (drugi pa stradajo), da si čim bolj po zadnji modi oblečen (ko so drugi skoro nagi), da imaš še toliko za te in te potrebiče, da lahko vzdihneš ob koncu dneva: — Hvala Bogu, zopet je minil dan! — tak življenski program je za nas prazen in puhel. Taki ne smemo in nočemo biti! Mi gledamo vedno naprej, vsak novi dan nas vedno opozarja, da smo premalo storili. Glasniki bodočnosti smo, zato je naše delo pospešeno in aktivno; osvajamo in se ne zadovoljujemo s tem, kar imamo. Mi smo vedno nemirni, kajti spokojnost uspa. Mi smo mladi!

DEJSTVA IN DOGODKI

Prepovedana knjiga

Minister za notranje zadeve je prepovedal uvažati in širiti v naši državi knjigo »Knaurs Welt-atlas«, ki je izšla v Berlinu.

Prepovedan list

Državno tožilstvo v Zagrebu je prepovedalo prodajo in razširjenje št. 1 »Katoliškega lista«.

Klopčičevo »Božično«

pesem, ki jo je prinesla »Slovenija« v božični številki, ponatiskuje »Delavec« z dne 10. januarja t. l., ne da bi navedel vir.

Preklic

ki ga je vredno v teh časih zabeležiti.

»Slovenec« poroča:

V svoji včerajšnji številki je »Jutro« priobčilo na uvodnem mestu tale preklic:

Velik govor ministra Mohoriča na Jesenicah.

Pod tem naslovom smo priobčili v ponedeljski številki »Jutra« z dne 18. julija 1932 med drugim iz govora g. dr. S. Rapeta tudi sledeči odstavek:

»Tako pravijo tam preko. A »Slovenec« ima drznost objavljati Mussolinijeve proglase Slovincem iz leta 1920 na način, kakor da gre za ponudbo od včeraj, da bi na ta način še bolj varal naše ljudstvo. Tako delo lahko vrše samo ljudje brez vesti in časti, ljudje, ki pljujejo na svoje delo pred l. 1918 in danes kriče: Živijo Mussolini!« (Fuj! škandal!)«

Lojalno izjavljamo, da smo s tem »Slovenec« napravili krivico. Ni namreč res, da bi bil »Slovenec« objavil sploh kakšne Mussolinijeve proglase iz l. 1920; zato so seveda neutemeljena tudi vsa nadaljnja v poročilu reproducirana izvajanja, naslovljena na »Slovenca«. Smatramo za samo po sebi umevno, da ni nikakršnega povoda za sumničenje, da bi imeli »Slovenec« in odlični činitelji okoli »Slovenca« kakršnekoli zveze z Mussolinijem, odnosno Italijo.

Tudi reševanje brezposelnosti

»Naš Glas« poroča:

V ljubljanskem »Jutru« od 3. jan. t. l. beremo naslednji veleznačilni mali oglas: »Iščem prijatelje, kateri nudim eksistenco v pisarni. Ponudbe itd. pod »Strojepiska«. Oglas je tako jasev in nedvoumen, da ni treba prav nič komentiranja. Zanimivo bi bilo le zvedeti ime tega ljudomilega in socialno čutečega »šefa«, ki si želi na tako lahek način združiti koristno s prijetnim, obenem se pa še ponasati v vlogi plemenitega človeka, ki nudi ubogi brezposelni revici — »eksistenco«.

S temu poročilu bi dostavili mi s svoje strani vprašanje: Ali je dopustno, da prinaša katerikoli list take oglase, in kako je označiti tako početje in tako podjetje?

GOSPODARSTVO

Žel. kurzi od 15. januarja 1933.

1 šv. fr. 14.40, 1 angl. funt 248.—, 1 franc. frank 3.—, 1 lira 3.85, 1 češka krona 2.25, 1 R. marka 17.0, 1 avstr. šil. 10.10; 1 maž. pengö 12.90, 1 lej 0.46, 1 lev 0.55, 1 zloty 8.40, 1 drahma 0.41, 1 hol. gold. 30.—, 1 belg. frank 2.10, 1 dolar 74.—

Dinar je še dalje padel od 1. l. letos do 15. l. v Zürichu, Londonu, Berlinu, Dunaju; narastel je malenkostno v Amsterdamu.

Cecilija Bricelj

prodaja in poprava
damskih slavnikov
in klobukov

Stojalca Vodnikov trg
Ljubljana, Rtlzevniška ul. 2

D. S. Merežkovskij:

Napoleon

(20. nadaljevanje.)

»Božja previdnost in državni ustavni zakoni so podelili naši družini nasledstveno cesarsko dostojanstvo«, je bilo rečeno v razglasu. To se pravi: kronan ne bo samo Napoleon, ampak tudi njegova soproga, kar je bilo proti običaju; zakaj dve sto let se ni zgodilo, da bi bile kronane ženske.

Prav zadnji hip je izvedel papež, da Josipina ni soproga Napoleonova, temveč samo »ljubica«, ker ni bila poročena. Kronati tako dvojico bi bilo bogostrunstvo. To je papež kratko malo odklonil in zahteval cerkveno poroko. Napoleon se je nerad udal: razmišljal je že o razporoki, ker ni želel vezati usodo nove vladarske rodbine z brezotročno Josipino. Stric Fesch, kardinal, ju je poročil natihoma, brez prič, v cesarjevem kabinetu.

Pred kronanjem bi bil moral prejeti obhajilo. To pa je zopet on kratko malo odklonil: prejeti obhajilo, ne da bi verjel v zakrament, se mu je zdelo hinavstvo in bogokletje. »Ne bomo oteževali njegove in svoje vesti,« je pristal papež in zapisal lastnoročno v obredni list: »n o n c o m m u n i c a r a n o — ne bo obhajanje.« — »Rano ali pozno pridete vi sami do tega in bote z nami,« je rekel cesarju.²⁶

Tu je bilo protislovje na strani Napoleona: en zakrament, obhajilo, je odklanjal in zahteval drugega — maziljenje za cesarja, kajti to je »peti zakrament« po razlagi sv. Petra Damienskega: *Sacramentum quintum est in iunctio regis*. Ko pa je odklonil obhajilo, je uničil tudi maziljenje: kakšen pomen naj bi bil prav za prav imel zakrament, izvršen nad človekom, ki ne pripada cerkvi?²⁷

11. frimaire-a, 2. decembra 1804. leta, se je zvršila v stolnici pariške Matere božje neslišano-razkošen, toda hladen in dolgočasen obred. Mnogi so opazili, kako je cesar »nekolikokrat zadržaval zehanje; in ko ga je papež mazilil s svetim oljem, se je zdelo, da je mislil samo na to, kako bi se kar najhitreje otrl. »Njegov obraz je bil ravnodušen in nepremičen, kakor v magnetičnem snu.« Je li vedel — p o m n i l s preroškim darom bistrovidnosti, ki ga ni zapustila v usodnih trenutkih življenja, da se krona »kot žrtev«?

»Naj živi cesar na veke! Vivat imperator in aeternum!« je razglasil papež in skoraj že iztegnil roko, da vzame krono.

Toda Napoleon ga je prehitel: vzela jo je sam, snel z glave zlati lavorovi venec in se pokrnil s krono.²⁸

»Il cielo mi la diede; guai a qui la toccherà! Bog mi jo je dal; gorje tistemu, ki se je dotakne!« je rekel pozneje, ko se je kronal v Milanu z lombardsko železno krono.

»Mar je bila zaradi tega razodeta človeku svoboda, da bi je ne mogel nikoli uživati? Mar naj bo vse večne čase kaznovan s smrtjo, če steguje roko za tem sadom?« je rekel v tribunalu stari, pošteni jakobinec Carnot, ki je edini glasoval proti razglasitvi Napoleona za cesarja.

»Pravkar smo napravili cesarja,« je pisal Paul Louis Courier. »Tak človek, kakor Bonaparte, vojščak, zapovednik, prvi vojskovođa na svetu, se hoče imenovati »njegovo veličanstvo«. Biti Bonaparte in postati »vladar! Ponižati se hoče... Ubogi človek! Njegove misli so nižje od njegove usode.«²⁹

De Pradt, malineski škof, ni prikrival Napoleonu, da ni našel v različnih predelih Francije, ki jih je imel priliko opazovati kot služabnik cerkve, »nobenh ugodnih posledic, ki bi jih bil zapustil ta obred.« — »Vedno se mi je zdelo, da ste vi kronani zgolj s svojim lastnim mečem,« je rekel cesarju v obraz in potihoma pristavil: »To je samoprevara, — to je prava otročija!«³⁰

Beethoven je posvetil Bonapartu Tretjo simfonijo, ko pa je zvedel, da se je naredil za cesarja, je prečrtal posvetilo in namesto njega napisal: »Eroica. Spominu velikega moža.« V njej je pogrebna koračnica, kakor da bi bil tudi Beethoven vedel — p o m n i l, da se je Napoleon kronal kot žrtev.

Kronanjski plašč je bil posut z zlatimi čebelami. Prav take čebele so našli v gomili Hilderika I, enega izmed najstarejših francoskih kraljev. Kaj to pomeni?

Ko je šel v Timnato, je videl Samson: »glej, mlad lev mu prihaja rjoveč naproti. In duh Gospodov je prišel nanj in raztrgal je leva, kakor kozliča. Čez nekaj dni je šel pogledat levovo truplo in glej, roj čebel je bil v levovem truplu in med.« In zastavil je uganko Filistejcem: »iz jedočega je prišla jed in sladko iz močnega.«³¹

Če bi bili Napoleona na Sv. Heleni spomnili te uganke in čebel na njegovem cesarskem plašču, bi bil morda razumel, kaj pomenijo. Raztrgal je samega sebe, kakor Samson leva: »in glej, roj čebel je bil v levovem truplu in med — med »zlatega veka«, najslajši med žrtve. Prav to pomeni: iz jedočega je prišla jed in sladko iz močnega.

Z M A G E.

1805—1807.

»Moja moč zavisi od moje slave, a slava od zmag,« je večkrat rekel Napoleon. »Zmaga me je napravila za to, kar sem, in samo zmaga me more udržati v oblasti. Novo-

²⁶ Mémor., III. 253.

²⁷ Masson, I. c. 11.

²⁸ Abrantès, III. 45—46.

²⁹ Lacour-Gayet, 168.

³⁰ Masson, I. c. 273.

³¹ Preroki, 14.

rojena vlada mora zaslepljati in zastrmevati, brž ko preneha to delati, pade.«¹

Ve — pomni, da je zadnja in največja zmaga od vseh ostalih — v dvoboju z Anglijo za svetovno oblast. Vse njegove vojne, od Toulona do Waterlooja, so ena sama, večna vojna z Anglijo. Anglije išče povsod: spočetka za Italijo, Egiptom, Sirijo; potem za Avstrijo, Nemčijo, Španijo, Rusijo; morja išče za celino, skozi celino se prebija k morju. Večno se bori, Otočan, z Otokom. »O, če bi vladal nad morji!« pravi na Sv. Heleni. Ve — pomni, da je oblast nad morji oblast nad svetom.

»Uničim Anglijo, in Francija bo vladarica sveta«, je rekel po Marengu.² »Vso svojo dejavnost osredotočimo na brodovje, razbijemo Anglijo, in vsa Evropa bo pod našimi nogami.«

Amienski mir, ki se je dozdeval večer, je trajal samo štirinajst mesecev. Misel, pristati z vojsko v Angliji, zadeti sovražnika prav v srce, ni zapustila ne prvega konzula, ne cesarja. 19. julija 1805. leta se je podal v boulognesko taborišče na obrežju Lamanškega preliva. V taborišču so se vršile že dve leti priprave za pristajo, zemeljna in vodna dela, poglabljali so se pristani, stavile ladjarnice, orožarnice, nasipi, okopi, utrdbe. Zbirala se je »Velika vojska«, prvič tako imenovana tu v boulogneskem taborišču. Šest njenih vojev je bilo razpostavljenih po amfiteatru gričev, ki so obdajali pristan, s cesarskim šatorom v sredi.

»Narodno brodovje« 2365 ladij različne velikosti, od topničark do redovnih ladij, z dvanajsttisočno posadko, je lahko sprejelo prevoz 160.000 mož, 10.000 konj in 650 topov.

Težavno podjetje pristaje bi se bilo moglo izvršiti v osmih urah: treba je bilo samo prepluti dva in trideset kilometrov široki preliv. »Osem ugodnih nočnih ur bi odločilo usodo sveta«, je pisal prvi konzul admiralu Ganteaume-u, in pozneje cesar admiralu Latouche-Tréville-u: »Če obvladamo preliv samo za šest ur, obvladamo svet.«³

V Amiensu so postavili slavolok z napisom »pot v Anglijo«. Pod cesarskim šatorom so našli v zemlji starorimsko sekuro, kakor da bi bila iz taborišča Julija Cezarja, prvega osvoboditelja Anglije: kakor da bi bila dva tisoč let svetovne zgodovine venčano z boulogneskim taboriščem.

15. avgusta, na Napoleonov rojstni dan, se je izvršil slavnosten obred — razdelitev križcev novoustanovljene Častne legije. Cesar je sedel na tisočletnem železnem prestolu kralja Dagoberta, na vrhu griča, odkoder je lahko pregledal celo taborišče in morje, pokrito z brodovjem, kot novi Kserkses. Če le migne z roko, se je zdelo, pa zruši Anglijo in zavlada nad svetom.

Toda v Parizu niso verjeli v pristajo. »Zbujal je splošen posmeh«, se spominja Bourrienne. »Res si je bilo težko misliti bolj razdirajoče, nekoristno in smešno podjetje.«⁴ Pojavile so se karikature: boulogneske ladje — orehove lupine v umivalniku; angleški mornar sedi na bregu, kadri pipo in pred njenim dimom beži francosko brodovje, kakor pred viharjem. V Angliji so se prav tako smejali, a so tudi trepetali.

»Mnogo so se prerekali o tem, če je Bonaparte resno mislil na pohod v Anglijo,« pripoveduje general Marmont. »Odgovarjam s prepričanjem, z gotovostjo: da, resno. Ta pohod je bil najiskrenejši privid celega njegovega življenja, najdražji up njegov. Možnost pristaje je bila nedvomna. Bonaparte je nameraval pomesti z artilerijskim ognjem doverne trdnjavo in jo prisiliti k podaji, vse to na en zamah. Dobro, da se ni angleška odprava začela v istem hipu, ko je nastopila Avstrija s takimi ogromnimi silami zoper nas, sem mu rekel nekoč, še v začetku avstrijske vojne. Če bi bili mi, izkrcavši se v Angliji, prišli v London, kar bi se bilo nedvomno zgodilo, tedaj bi branile celo strassburške ženske naše meje, mi je odgovoril Bonaparte. Nikoli ni nobene stvari tako iskreno želel, kakor to.«⁵

»Razglasil bi bil republiko v Angliji, zator plemstva, gosposke zbornice, razlastitev vseh, ki bi se mi protivili, svobodo, enakost in vrhovno oblast ljudstva. V takem velikem mestu, kakor London, je mnogo drhali in nezadovoljnih; mogočna stranka bi ostala zame. Podžgal bi bil tudi vstajo na Irskem.«⁶ Večji del Angležev bi nas sam vabil. Po pristaji bi bila potrebna samo ena prava bitka z nedvornim izidom, in bil bi v Londonu... Angleško ljudstvo, ki je ječalo pod jarmom oligarhije, bi se nam bilo takoj pridružilo; mi bi bili zanj zavezniki, ki smo prišli ga osvoboditi; prišli bi bili k njemu s čarovnimi besedami: s v o b o d a, e n a k o s t.«⁷

¹ Lacour-Gayet, 218.

² Vandal, L'Avènement de B., 510.

³ Lacour-Gayet, 224.

⁴ Bourrienne, III. 183.

⁵ Marmont, II. 212, 216.

⁶ O'Méara, I. 328.

⁷ Mémor., I. 531.

Dóktorja Francéta Prešerna ZBRANO DELO

UREDILA AVGUST PIRJEVEC in JOŽA GLONAR

VSE PESMI IN PISMA

Prva popolna izdaja!

XXXI strani uvoda, ca 300 strani teksta, Prešernova slika in facsimiliran rokopis na umetniškem papirju; krasna oprema: velja broš. 40 Din, v platno vez. 55 Din, v usnje vez. 90 Din
JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA